

Łukasz Sztolf

SPOSOBY UTRATY URZĘDU PROBOSZCZA WEDŁUG KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

Wprowadzenie

Parafia jest najmniejszą częścią Ludu Bożego, której człowiek staje się członkiem nie przez narodzenie fizyczne, ale przez wiarę w Jezusa Chrystusa i chrzest. Pasterską pieczę nad tą wspólnotą sprawuje proboszcz, który jest własnym duszpasterzem zależnym od biskupa diecezjalnego w sposobie wykonywania swojego urzędu. Na mocy święceń jest predestynowany do wypełniania potrójnej misji nauczania, uświęcania i kierowania. Jest także odpowiedzialny za sprawy ekonomiczne, administracyjne i wzajemne relacje ze swoimi współpracownikami – wikariuszami i radą parafialną.

Celem niniejszego artykułu będzie przedstawienie sposobów utraty urzędu proboszcza przewidzianych przez prawo powszechne Kościoła katolickiego, jakim jest Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r.¹ W kanonicznym porządku prawnym utrata urzędu kościelnego może posiadać różnoraki charakter (kan. 184-196 KPK/83). W artykule przeanalizowane zostaną sposoby utraty urzędu w odniesieniu do proboszcza, zarówno terytorialnego, jak i personalnego. Do katalogu sposobów utraty urzędu proboszcza należą: upływ czasu (tj. osiągnięcie wieku emerytalnego, śmierć kapłana, kadencyjność urzędu); trwała przeszkoda w wypełnianiu urzędu, jak choroba, zesłanie, wygnanie; rezygnacja na własną prośbę; przeniesienie na inną placówkę duszpasterską lub inny urząd oraz karne usunięcie bez powierzenia innego urzędu lub pozbawienie urzędu. Katalog tych sposobów utraty urzędu proboszcza

---

Mgr lic. ŁUKASZ SZTOLF, doktorant w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Instytut Prawa Kanonicznego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: lukasz.sztolf@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2529-1492>

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus* (25.01.1983), AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Pallottinum, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

skutkuje sytuacją *sede vacante* lub *sede impedita* [Sitarz 2014, 213] i koniecznością odpowiedniego zaradzenia potrzebom lokalnej wspólnoty wierznych, która straciła swojego własnego duszpasterza.

1. Upływ czasu

W odniesieniu do urzędu proboszcza przez termin „upływ czasu” należy rozumieć trzy główne przyczyny, które powodują zerwanie więzi prawnej, jaka istniała pomiędzy pełniącym urząd a samym urzędem [Eichmann 1929, 156]. Pierwszą z nich jest osiągnięcie przez proboszcza wieku emerytalnego, drugą jego śmierć. Obie powodują zawakowanie urzędu i konieczność wyboru następcy. Warto zaznaczyć, że trzecią przyczyną, rzadziej występującą w prawie kanonicznym, jest upływ kadencji proboszcza (kan. 522). Wówczas jest on mianowany na ściśle określony czas, który zwykle reguluje właściwe prawo partykularne. W praktyce, przynajmniej na razie, ten sposób utraty urzędu proboszcza nie znalazł zastosowania w Polsce [Bartnik 2008, 18-19]. Głównie spowodowane to jest faktem, iż urząd proboszcza powinien cieszyć się stałością (kan. 522).

Rozwiązanie takie jest swoistym *novum* w odniesieniu do prawa powszechnego przed i po 1917 r., gdy istniał niejasny podział na proboszczów usuwalnych i nieusuwalnych. Dlatego Sobór Watykański II „przyjął usuwalność, jako jedyny system, mający na uwadze potrzebę troski o dobro dusz, a od strony prawnej ujmując ją jako zwykłą relację personalną między proboszczem a biskupem, na gruncie organizacji kościelnej” [Calvo 2011, 450].

1.1. Osiągnięcie wieku emerytalnego

Prawodawca kodeksowy ustalił wiek emerytalny i wynosi on obecnie 75 lat. Kapłan, który ukończył ten wiek proszony jest o złożenie zrzeczenia się urzędu na ręce własnego biskupa diecezjalnego (kan. 538). Jest to zgodne z postanowieniem Soboru Watykańskiego II. „Usilnie prosi się proboszczów, którzy na skutek daleko posuniętego wieku lub innej poważnej przyczyny doznają przeszkód w należytych i owocnym pełnieniu obowiązków, by sami dobrowolnie czy też na wezwanie biskupa zrzekli się swego stanowiska. Rezygnującym winien biskup zabezpieczyć odpowiednie utrzyma-

nie”². Papież Paweł VI w motu proprio *Ingravescentem aetatem*³ stwierdził: „została przypomniana zachęta skierowana do biskupów i proboszczów, by zrezygnowali z urzędu przed ukończeniem siedemdziesiątego piątego roku życia” [Calvo 2011, 464].

Sam fakt złożenia zrzeczenia się urzędu wobec biskupa diecezjalnego nie powoduje automatycznej zmiany statusu tegoż kapłana. „Biskup nie jest zobowiązany do przyjęcia zrzeczenia przedłożonego przez proboszcza, ale po rozważeniu wszystkich okoliczności osoby i miejsca może je przyjąć lub odłożyć” [Krukowski 2005, 448-50]. Aby rezygnacja nie straciła wszelkiej mocy prawnej powinna być rozpatrzona przez biskupa diecezjalnego w ciągu trzech miesięcy (kan. 189 § 3).

1.2. Śmierć

Drugą przyczyną utraty urzędu proboszcza związaną z upływem czasu jest śmierć proboszcza. Następuje wówczas sytuacja nadzwyczajna (*sede vacante*). Przed zgodnym z prawem kanonicznym wyznaczeniem administratora parafii tymczasowo obowiązki zmarłego przejmuje wikariusz parafialny, a gdy jest ich kilku, najstarszy nominacją. Gdy parafia nie posiada wikariuszy, kompetentny do objęcia wakującej parafii jest proboszcz innej parafii, „zazwyczaj jest nim dziekan, a gdy chodzi o parafię dziekańską – wicediekan” (kan. 541 § 1) [Krukowski 2005, 453]. Ten, który objął tymczasowo parafię w administrację jest zobowiązany do poinformowania ordynariusza miejsca o zawakowaniu tejże parafii (kan. 541 § 2). Biskup diecezjalny ma obowiązek jak najszybciej wyznaczyć administratora parafii lub następcę zmarłego proboszcza.

1.3. Kadencyjność

W KPK/83 znajduje się jeszcze trzecia przyczyna związana z upływem czasu. Jest to kadencyjność na urzędzie proboszcza. Należy zaznaczyć, że

---

² Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Decretum de pastoralis episcoporum munere in Ecclesia *Christus Dominus* (28.10.1965), AAS 58 (1966), s. 673-96; tekst polski w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, tekst polski, nowe tłumaczenie, Pallottinum, Poznań 2002, s. 236-58 [dalej cyt.: CD], nr 31.

³ Paulus PP. VI, Motu proprio *Ingravescentem aetatem* (21.11.1970), AAS 62 (1970), s. 810-13.

„zgodnie z ogólną zasadą, proboszcz powinien cieszyć się stabilnością i być mianowany na czas nieokreślony” [Sitarz 2013, 140], jednakże prawo partykularne dopuszcza możliwość kadencyjności proboszcza na mocy uprzedniego dekretu ogólnego konferencji biskupów (kan. 522). Wówczas biskup może przedłużać nominację na następne kadencje i nie jest wtedy wymagana procedura związana z przenoszeniem i usuwaniem proboszcza (kan. 1740-1752), jednak decyzja taka powinna być wydana na piśmie. Wraz z upływem kadencji nie następuje utrata urzędu, następuje ona dopiero po pisemnym powiadomieniu przez właściwą władzę zgodnie z zasadą notyfikacji [Sitarz 2009, 1456]. Do momentu wydania takiego powiadomienia, proboszcz nie może opuścić swojego dotychczasowego urzędu i sprawuje go ważnie oraz godziwie bez względu na to, ile czasu upłynęło od zakończenia kadencji [Sobański 2003, 276].

W Polsce podejmowano wprowadzić kadencyjność urzędu proboszcza, jednak zawsze była to tylko propozycja. Powoływano się wówczas na kadencyjność urzędów w instytucjach zakonnych. Jeśli takie zmiany zostaną podjęte w przyszłości to wymagać to będzie zgody wszystkich biskupów diecezjalnych. Tymczasem „wszyscy biskupi diecezjalni w Polsce nie mogą mianować proboszczów na określoną kadencję” [Sitarz 2013, 141].

Zatem należy stwierdzić, że kadencyjność urzędu proboszcza jest w Europie rzadkością, jednak prawo powszechnie przewiduje taką możliwość. Wszystko zależy od regulacji, które ustali i przyjmie właściwa konferencja biskupów. „Ustawodawca kodeksowy upoważnia konferencję biskupów do wprowadzenia praktyki mianowania przez biskupów diecezjalnych danego kraju proboszczów na określony czas, czyli na określoną kadencję. Motywem wydania przez konferencję biskupów dekretu w tej sprawie jest ujednoczenie praktyki w skali całego kraju” [Krukowski 2005, 422]. Dlatego władza biskupa diecezjalnego w zakresie mianowania proboszcza na określoną kadencję jest ograniczona przez uzyskanie stosownego upoważnienia od właściwej sobie konferencji biskupów do realizacji takiego aktu prawnego [Calvo 2011, 450] i najczęściej dzieje się to na mocy dekretu ogólnego tej konferencji biskupów [Sitarz 2013, 140]. Biskup nie może mianować proboszcza na krótszą kadencję niż przewiduje wydany dekret ogólny (CD 31).

Konferencja biskupów nie może kadencyjności uczynić obowiązkiem, a jedynie możliwością obsadzania urzędu proboszcza na ściśle określony

czas, bowiem nominacji zawsze dokonuje biskup diecezjalny, a nie konferencja biskupów. „Nominacja proboszcza na określony czas oznacza, że z upływem tego okresu, na jaki został mianowany, ustaje jego władza proboszczowska w konkretnej parafii. Biskup może przedłużyć mu nominację na następną kadencję, bądź też może jej nie przedłużyć” [Krukowski 2005, 422]. Dlatego, gdy mija określony dekretem nominacyjnym czas sprawowania urzędu, to w celu usunięcia z niego kapłana nie ma potrzeby przeprowadzać postępowania określonego w KPK/83. Jednak „utrata urzędu nie następuje automatycznie z upływem kadencji, lecz dopiero od pisemnego powiadomienia przez właściwą władzę zgodnie z zasadami notyfikacji” [Sitarz 2013, 140].

2. Przeszkoda w wypełnianiu urzędu

W przypadku, gdy proboszcz ma jakąś przeszkodę w spełnianiu swojego urzędu, występuje sytuacja nadzwyczajna *sede impedita* [Sitarz i Romanko 2012, 1331-333], tj. trwała choroba, czy też uwięzienie, zesłanie, wygnanie lub inna poważna przeszkoda (kan. 539), wówczas biskup diecezjalny powinien jak najszybciej mianować administratora parafii (kan. 540), kierując się najwyższym prawem w Kościele, jakim jest zbawienie dusz (kan. 1752).

M. Sitarz definiuje poszczególne nadzwyczajne sytuacje związane z przeszkodą na urzędzie proboszcza. „Przez uwięzienie (*captivitas*) proboszcza należy rozumieć nie tylko osadzenie go w więzieniu, lecz także zastosowanie wobec niego aresztu domowego (internowanie). Zesłanie (*relegatio*) polega na usunięciu proboszcza z jego parafii, połączonym z zakazem powrotu do niej. Wygnanie (*exilium*) oznacza zazwyczaj przymusowe opuszczenie parafii, diecezji czy kraju (banicja). Niezdolność (*inhabilitas*) to stan natury psychicznej lub fizycznej, który uniemożliwia proboszczowi kierowanie parafią i spełnianie w niej wszystkich lub tylko niektórych posług duszpasterskich” [Sitarz 2013, 145].

Kan. 539 zawiera sformułowanie „bądź innej przyczyny”, co wyraźnie wskazuje, że jest to katalog otwarty. Pośród tych „innych przyczyn” mogą znaleźć się także takie, które są np. związane z kościelnym prawem karnym, jak ciężąca na proboszczu kara ekskomuniki (kan. 1331 § 1), interdyktu (kan. 1332), czy suspensy (kan. 1333 § 1).

3. Rezygnacja

Zasadniczo rezygnacja powiązana jest ze zrzeczeniem się przez proboszcza swojego urzędu po ukończeniu 75 roku życia. W przeciwieństwie do zrzeczenia się jest to dobrowolna decyzja proboszcza oparta o słuszną przyczynę. Drugą różnicą jest fakt, że proboszcz może złożyć rezygnację w każdym wieku. Trzecią różnicą jest ewentualne powierzenie danemu kapłanowi innego urzędu lub funkcji, co nie dokonuje się w momencie przejścia na emeryturę. „Po przyjęciu rezygnacji biskup decyduje, jak zarządzić potrzebom duszpasterskim tej wspólnoty parafialnej i jaki inny urząd kościelny powierzyć danemu kapłanowi” [Sitarz 2013, 139n.].

4. Przeniesienie

Kolejną formą utraty urzędu proboszcza jest przeniesienie go przez kompetentną władzę na inny urząd. „Z treści kan. 190 § 1 KPK wynika, iż przeniesienia może dokonać jedynie ten autorytet, który posiada zarówno prawo do powierzania, jak i zwalniania z urzędu” [Dzierżon 2009, 161]. Niekoniecznie musi to być urząd proboszcza w innej wspólnotie parafialnej. Następuje to najczęściej wtedy, gdy posługiwanie proboszcza, na skutek jakiejś przyczyny (nawet bez jego poważnej winy), staje się szkodliwe lub przynajmniej nieskuteczne (kan. 1740). Dochodzi wówczas do wakatu dotychczasowego urzędu proboszcza przez objęcie drugiego urzędu (kan. 191 § 1).

„Przeniesienie może być następstwem przyjęcia propozycji złożonej przez biskupa diecezjalnego ze względu na dobro dusz lub potrzebę Kościoła (kan. 1748), albo konsekwencją usunięcia z urzędu (kan. 1746)” [Sitarz 2013, 139]. Zatem przeniesienie można rozumieć jako promocję na wyższy urząd lub całkowicie odwrotnie, jako formę ukarania kapłana. Jednak „wbrew woli można przenieść tylko z poważnej przyczyny i z zachowaniem sposobu przewidzianego prawem. Przeniesienie wbrew woli tytulariusza może być karne lub administracyjne” [Sobański 2003, 280].

Przy przeniesieniu istnieją dwie drogi administracyjne: ogólna – gdy kapłan akceptuje decyzję biskupa diecezjalnego (kan. 190-191) oraz specjalna – gdy kapłan jest zmuszony przez biskupa diecezjalnego wbrew swojej woli (kan. 190 § 2, 1748-1752). „Gdyby proboszcz usunięty lub ten, któremu wbrew jego woli biskup zaproponował inny urząd, złożył rekurs przeciwko

dekretowi usunięcia lub przeniesienia, to powinien powstrzymać się od wykonywania zadań proboszcza, jak najszybciej pozostawić dom parafialny oraz wszystko, co należy do parafii i przekazać temu kapłanowi, któremu biskup parafię powierzył (kan. 1474 § 1)” [Sobański 2003, 280]. W czasie takiego rekursu biskup diecezjalny nie może mianować nowego proboszcza dla tej wspólnoty parafialnej. Jednak może mianować administratora parafii według kan. 1747 [Krukowski 2011, 409-24; Leszczyński 2008, 157-94].

5. Usunięcie

Ta przyczyna utraty urzędu proboszcza najszerzej i najpełniej opisana została w KPK/83 w kan. 1740-1747. Usunięcie z urzędu może nastąpić z mocy samego prawa (*ipso iure*) lub być dokonane przez biskupa diecezjalnego w trybie karnym albo administracyjnym. Jednak T. Pawluk zaznacza, że w przypadku drugiego trybu „przy usuwaniu i przenoszeniu proboszczów obowiązuje specjalna procedura administracyjna” [Pawluk 2002, 241], o której szerzej w dalszej części tego punktu.

Z mocy samego prawa zostaje usunięty z urzędu proboszcz, który utracił stan duchowny, publicznie odstąpił od wiary katolickiej lub wspólnoty z Kościołem, albo usiłował zawrzeć małżeństwo, choćby tylko cywilne (kan. 194 § 1). W sytuacji odstąpienia proboszcza od wiary katolickiej i usiłowania zawarcia małżeństwa, by go usunąć niezbędne jest uprzednie stwierdzenie takich faktów przez kompetentną władzę (kan. 194 § 2).

Usunięcie w trybie karnym ma miejsce wówczas, gdy proboszcz popełnił jakieś przestępstwo kanoniczne z kan. 1333, 1336 i 1338 przy jednoczesnym zachowaniu kan. 184 § 1 oraz kan. 196.

Usunięcie w trybie administracyjnym dokonuje się na mocy kan. 1740-1741, „gdy proboszcz może być usunięty przez biskupa diecezjalnego na skutek jakiejś przyczyny, nawet bez poważnej winy, gdy posługa jego staje się szkodliwa lub przynajmniej nieskuteczna” [Sitarz 2013, 138].

Do przyczyn, na podstawie których proboszcz może być usunięty z parafii, należy zaliczyć: 1) postępowanie, które przynosi wspólnocie kościelnej poważną szkodę lub zamieszanie; 2) nieudolność lub trwałą chorobę umysłową albo fizyczną; 3) utratę dobrego imienia u uczciwych i porządnym parafian lub niechęć do proboszcza, które według przewidywań szybko nie usta-

ną; 4) poważne zaniedbanie lub naruszenie obowiązków parafialnych trwające mimo wcześniejszego upomnienia; 5) złe zarządzanie dobrami doczesnymi parafii z wielką szkodą dla Kościoła, jeśli nie można temu zapobiec w inny sposób (kan. 1741).

Jeśli proboszczem jest duchowny będący członkiem instytutu zakonnego lub jest inkardynowany do stowarzyszenia życia apostołskiego „może być usunięty przez biskupa diecezjalnego lub kompetentnego przełożonego zakonnego bez zastosowania procedury przewidzianej w kan. 1740-1752” [Sitarz 2013, 138]. Od obydwu przełożonych wymagane jest uprzednie powiadomienie o podjętej decyzji usunięcia z urzędu (kan. 538 § 2, 682) [Chrapkowski i Krzywda 2006, 116].

6. Pozbawienie

Prawodawca kodeksowy stanowi, że pozbawienie urzędu kościelnego (w kontekście niniejszego opracowania szczególnie urzędu proboszcza) jest karą za jakieś przestępstwo kanoniczne (kan. 196). Dlatego „pozbawienie jest utratą urzędu kościelnego postanowioną sądownie bądź administracyjnie na zakończenie procesu lub postępowania karnego, jako kara nałożona za popełnione przestępstwo” [Arrieta 2011, 195]. Zatem bez wątplenia jest to kara bardzo dotkliwa i adekwatna do popełnionych ciężkich przestępstw kościelnych (apostazja, schizma, herezja – kan. 1364 § 1, 1387; nadużywanie władzy związanej z urzędem – kan. 1389 § 1; usiłowanie zawarcia małżeństwa przez duchownego – kan. 1394 § 1; naruszenie obowiązku rezydencji – kan. 1396; zabójstwo lub uprowadzenie – kan. 1397; naruszenie obowiązków sędziego – kan. 1457). Kara pozbawienia urzędu może być wymierzona na czas określony lub nieokreślony, a to zależy już od rodzaju postępowania i kompetentnej władzy kościelnej, która je prowadzi. „Pozbawienie urzędu na stałe może być wymierzone tylko drogą sądową (nie dekretem – kan. 1342 § 2), czyli procesem karnym (kan. 1717-1731)” [Sobański 2003, 286]. Na mocy kan. 143 § 2 od wyroku (ewentualnie dekretu, jeśli toczono postępowanie administracyjne) przysługuje prawo apelacji powodujące jego zawieszenie, jak też zawieszenie władzy związanej z pełnionym wcześniej urzędem.

Prawodawca określił też dokładnie w kan. 196 § 2 kiedy dekret wchodzi w życie. Zastosowanie mają tutaj normy związane z kanonicznym procesem karnym (kan. 1717-1731). „Z chwilą, gdy dekret pozbawienia urzędu staje

się wykonalny względnie wyrok przeszedł w stan rzeczy osądzonej, usunięty traci wszelkie prawa związane z urzędem i zostaje uwolniony od obowiązków doń przypisanych, a urząd staje się wakujący” [Sobański 2003, 286]. Po zawakowaniu urzędu proboszcza, biskup diecezjalny lub zrównani z nim w prawie nie mają obowiązku zapewnienia utrzymania osobie pozbawionej urzędu, jak to ma miejsce przy zrzeczeniu urzędu (kan. 538 § 3).

Dlatego pozbawienie urzędu „stanowi tym samym szczególny rodzaj usunięcia, podporządkowany prawu karnemu pod względem skuteczności i zakresu” [Arrieta 2011, 195]. Trzeba dodać, że pozbawienie urzędu może dokonać się na mocy samego prawa poprzez wydalenie ze stanu duchownego za przestępstwo: porzucenia postaci konsekrowanych – kan. 1367; zastosowania przymusu fizycznego wobec Biskupa Rzymu – kan. 1370 § 1; czy trwania duchownego w konkubinacie – kan. 1395.

Wśród karnych przyczyn utraty urzędu proboszcza mogą się znaleźć również te, które poprzez prace Kongregacji Nauki Wiary i z inicjatywy papieża Benedykta XVI znalazły się w katalogu norm dotyczących najcięższych przestępstw – *delicta graviora* i weszły w życie 21 maja 2010 r.⁴ Należy dodać, że są one osądzone tylko przez Kongregację Nauki Wiary i zaliczają się do katalogu przestępstw przeciw świętości Najświętszej Ofiary (sakramentu Eucharystii), spowiedzi, a także przestępstw przeciwko moralności.

Zakończenie

Pomimo tego, że prawodawca kościelny w KPK/83 zaznacza wyraźnie, że urząd proboszcza powinien cechować się stabilnością i być obsadzany na czas nieokreślony, to po reformie związanej z Soborem Watykańskim II i późniejszą zmianą Kodeksu Prawa Kanonicznego zdecydował się znieść wcześniejszy podział na proboszczów usuwalnych i nieusuwalnych. Dlatego powstał swoisty katalog sposobów utraty urzędu proboszcza zawarty w prawie powszechnym. Sposobów tych jest sześć: upływ czasu (osiągnięcie wieku emerytalnego, śmierć proboszcza i kadencyjność jego urzędu), przeszk-

---

⁴ Congregatio pro Doctrina Fidei, *Normae de gravioribus delictis* (21.05.2010), AAS 102 (2010), s. 419-31; Taż, *Modyfikacje wprowadzone do tekstu „Normae de gravioribus delictis”*, „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2010, nr 10, s. 53-56; Taż, *Synteza modyfikacji wprowadzonych do „Normae de gravioribus delictis”*, „L’Osservatore Romano” (wyd. pol.) 2010, nr 10, s. 56-57.

da w wypełnianiu urzędu, rezygnacja, przeniesienie, usunięcie oraz karne pozbawienie urzędu.

Różnice pomiędzy sposobami utraty urzędu proboszcza są różne. Najbardziej powszechną jest przyczyna naturalna związana z wiekiem emerytalnym, który osiąga kapłan lub ze śmiercią prezbitera. Rzadziej sposobem opróżnienia urzędu proboszcza jest dobrowolna rezygnacja samego zainteresowanego (przed osiągnięciem wieku emerytalnego) i zawsze wymaga zgody biskupa diecezjalnego lub innej osoby zrównanej z nim w prawie.

Z woli kompetentnej władzy może zaistnieć sytuacja przeniesienia proboszcza na inną parafię lub zlecenie mu innej funkcji w Kościele. Wtedy wydaje się być konieczna zgoda samego tytulariusza.

Z kolei bardzo rzadko można spotkać się z systemem kadencyjności związanym bezpośrednio z urzędem proboszcza, bo wymaga to już zgody właściwej konferencji biskupów i często traktowane jest jako opcja fakultatywna. Równie rzadko można spotkać się z sytuacją, kiedy proboszcz ma konkretną przeszkodę w wypełnianiu urzędu, chociaż to zależy przede wszystkim od lokalizacji geograficznej danej parafii na kuli ziemskiej.

Natomiast z utratą urzędu proboszcza związany jest także wymiar karny, który dotyczy zasadniczo dwóch sposobów: usunięcia oraz pozbawienia.

Wszystkie wymienione sposoby, chociaż różnymi drogami i z różnymi konsekwencjami prowadzą zawsze do zawakowania urzędu proboszcza, co wiąże się także z koniecznością ponownego jego obsadzenia przez innego prezbitera, który spełni obowiązujące kryteria prawne.

PIŚMIENNICTWO

- Arrieta, Juan I. 2011. „Władza rządzenia.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr Majer, 163-95. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Bartnik, Czesław. 2008. „W kwestii kadencyjności proboszczów.” *Nasz Dziennik* 215 (3232):18-19.
- Calvo, Juan. 2011. „Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni.” W *Codex Iuris Canonici. Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego*. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. Piotr

- Majer, 440-71. Kraków: Wolters Kluwer Polska.
- Chrapkowski, Arnold, i Józef Krzywda. 2006. „Apostolstwo instytucji.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/2: *Księga II. Lud Boży. Część III. Instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego*, red. Józef Krukowski, 7-185. Poznań: Pallottinum.
- Dzierżon, Ginter. 2009. „Przeniesienie z urzędu kościelnego.” *Seminare XXVI*: 159-70.
- Eichmann, Eduard. 1929. *Kirchenrecht*. T. 1. Paderborn: Schöningh.
- Krukowski, Józef. 2005. „Parafie, proboszczowie i wikariusze parafialni.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. II/1: *Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. Józef Krukowski, 409-78. Poznań: Pallottinum.
- Krukowski, Józef. 2011. *Prawo administracyjne w Kościele*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Leszczyński, Grzegorz. 2008. *Kościelna procedura administracyjna w Kodeksie Jana Pawła II*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Pawluk, Tadeusz. 2002. *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*. T. 2: *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. Olsztyn: Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.
- Sitarz, Mirosław. 2009. „Notyfikacja.” W *Encyklopedia Katolicka*, t. 13, red. Edward Gigilewicz, 1456. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, Mirosław. 2014. „Sede vacante.” W *Wielka encyklopedia prawa*. T. 2: *Prawo kanoniczne*, red. Grzegorz Leszczyński, 213-16. Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius”.
- Sitarz, Mirosław. 2013. „Zarządzanie parafią w sytuacjach nadzwyczajnych.” W *Parafia w prawie kanonicznym i prawie polskim*, red. Sławoj L. Głódź, Józef Krukowski, i Mirosław Sitarz, 133-54. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sitarz, Mirosław, i Agnieszka Romanko. 2012. „Sede impedita.” W *Encyklopedia Katolicka*, t. 17, red. Edward Gigilewicz, 1331-333. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.
- Sobański, Remigiusz. 2003. „Utrata urzędu kościelnego.” W *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*. T. I: *Księga I. Normy ogólne*, red. Józef Krukowski, 274-86. Poznań: Pallottinum.

Sposoby utraty urzędu proboszcza według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku

Streszczenie

W artykule przedstawiono sposoby utraty urzędu proboszcza przewidziane w powszechnym prawie Kościoła katolickiego, którym jest Kodeks Prawa Kanonicznego

z 1983 r. Pomimo faktu, że ustawodawca kościelny wyraźnie stwierdza, że urząd proboszcza powinien być stabilny i być wypełniany na czas nieokreślony, to po reformie związanej z Soborem Watykańskim II i późniejszej zmianie Kodeksu Prawa Kanonicznego postanowił znieść wcześniejszy podział na proboszcza usuwalnego i nieusuwalnego. Dlatego w obecnym prawie powszechnym zawarty został ścisły katalog sposobów utraty urzędu proboszcza. Wśród tych sposobów wymienia się: upływ czasu, przeszkodę w pełnieniu urzędu, rezygnację, przeniesienie, usunięcie i pozbawienie. Wszystkie te sposoby, choć w różny sposób i z różnymi konsekwencjami, zawsze prowadzą do straty urzędu proboszcza, co wiąże się również z koniecznością ponownego obsadzenia go przez innego kapłana, który spełni obowiązujące kryteria prawne.

Słowa kluczowe: urząd, utrata urzędu, upływ czasu, rezygnacja, przeniesienie, usunięcie, pozbawienie

The Loss of the Office of Pastor under the 1983 Code of Canon Law

Summary

This article presents ways of losing the office of pastor provided for by the common law of the Catholic Church, which is the 1983 Code of Canon Law. Despite the fact that the church legislator clearly states that the office of the pastor should be stable and be filled for an indefinite period, it was after the reform associated with the Second Vatican Council and the subsequent amendment of the Code of Canon Law that he decided to abolish the earlier division into removable pastor and indelible. That is why a specific catalog of ways of losing the office of pastor was included in the general law. These methods include: the passage of time, an obstacle in fulfilling the office of pastor, resignation, transfer, removal and deprivation. All of these methods, although in different ways and with different consequences, always lead to the packing of the priest's office, which is also associated with the need to be filled again by another priest who will of course meet the applicable legal criteria.

Key words: office, lost office, passage of time, resignation, transfer, removal, deprivation

Information about Author: ŁUKASZ SZTOLF, J.C.L., Ph.D. student in the Department of Public and Constitutional Church Law, Institute of Canon Law, Faculty of Law, Canon Law and Administration, the John Paul II Catholic University of Lublin; Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: lukasz.sztolf@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2529-1492>